

ДРУГО ПОГЛАВЉЕ

БЕЛЕЖЕЊЕ МУЗИКЕ

ТОНОВИ И ЛЕСТВИЦЕ

Д а би појац могао да осмисли и контролише своје појање, неопходно је да буде музички писмен. То подразумева да мора познавати елементе музике, а то су на првом месту тонови. Тоновима представљају музичке координате на основу којих се музичари оријентишу у току извођења мелодије. У разним музичким културама они могу имати различита имена. Византијска црквена музика именује тонове следећим словима:

Па Ву Га Ди Ке Зо Ни

Уобичајено је да се ови називи увек пишу грчким словима, као што се називи тонова у европској музици углавном пишу латиницом:

Па Βου Γα Δι Ке Ζω Νη

Тоновима су добили своја имена по првих седам слова грчког алфабета:

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η

додајући сваком гласу по један сугласник или самогласник да би заједно чинили слог који се може певати:

πΑ Βου Γα Δι κΕ Ζω νΗ

Ако их упоредимо са тоновима европске природне лествице, видеће-мо да они приближно одговарају следећем распореду:

Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη

Re Mi Fa Sol La Si Do

Лествица почиње од једног тона и креће се навише или наниже до тона са истим именом. Заправо, лествични низ од седам тонова представља само један одсечак лествице. Теоретичари црквене музике деветнаестог века основном су сматрали лествицу која почиње од тона Πα. Данас међутим, преовладава став да је природније узети Νη као почетни тон солмизације — **паралагије**.

Лествица је низ тонова поређаних један до другог по интонативној висини.

Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη'

Целокупни опсег тонова који се користе у музици назива се тонски систем. Тонски систем црквене музике обухвата распон од две октаве, од доњег δι до горњег Δι'.

δι κε ζω Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη' Πα' Βου' Γα' Δι'

Средиште овог распона чини **средњи дијапазон** од Νη до Νη', који представља најчешће коришћени опсег. Тонове испод Νη припадају **доњем дијапазону**, док тонови изнад Νη' припадају **горњем дијапазону**. Тонове средњег дијапазона обележавају се великим почетним словом. Тонове испод Νη означавају се малим словима, док се тоновима од Νη' навише, додаје апостроф.

Односи између појединих ступњева лествице могу варирати. У зависности од врсте интервала које користе, лествице се сврставају у три тонска рода: **дијатонски**, **хроматски** и **енхармонски** (*о ѿонским родовима види сѿр. 83 — 86*). У овом тренутку важно је само поменути да основна лествица од $N\eta$ до $N\eta'$ припада дијатонском тонском роду.

МУЗИЧКО ПИСМО

За бележење црквене музике користе се три врсте нотних знакова. Најпре су то **именитељи** — ознаке нотног система као предуслова за бележење мелодије. Другу групу представљају знаци који образују мелодију и називају се просто **образи**. На крају, ту су и модулацијски знаци — **предзнаци**.

Нотни систем — именитељи

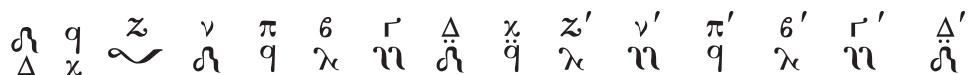
Да би мелодија могла да се запише најпре морају бити одређени параметри, односно оквир у којем ће сваки тон бити прецизно дефинисан. Тај оквир назива се **нотни систем**. За разлику од петолинијског, нотни систем византијске музике представљен је одређеним идентификационим ознакама за сваки тон у лествици. Ови знаци називају се **именитељи**. Именитељи се бележе на почетку мелодије да би одредили основни тон у мелодији, као и њену лествицу. Осим тога, именитељи се периодично бележе и у току саме мелодије — на крају мелодијских образаца, као контролни знаци који се пишу иза последњег тона у мелодијској реченици.

Именитељи су идентификационе ознаке сваког тона и његовог места у лествици.

Сваки тонски род има своје именитеље.

Тоновни природне дијатонске лествице имају следеће именитеље:

δι κε Ζω Νη ΠαΒου Γα Δι Ке Ζω' Νη' Πα' Βου' Γα' Δι'

Образи

У неумским записима црквене музике, нотни текст записан је континуирано. Сваки од нотних **образа** везан је идиректно зависиод претходног записаног тона, а уједно представља основу за одређивање вредности наредног. У зависности од функције коју имају, образи су сврстани у три групе. То су образи са интервалском и ритмичком вредношћу, као и образи за начин извођења.

Нотни знаци од којих се образује мелодија називају се образи.

Такт

Да би се разликовали образи који се налазе на наглашеном од оних који се налазе на ненаглашеном делу такта, испред наглашеног интервалског образа бележи се тактица |.

Овакво означавање тактова доследно се користи једино у дидактичке сврхе. Саме мелодије се углавном бележе континуирано, без обележених тактова. У одсуству било каквих знакова ритмичког наглашавања, увек треба претпоставити да је музички текст написан у дводелном или четвороделном такту, осим на местима где распоред акцената речи другачије не захтева. Ове неправилности у ритму означавају се уметањем троделног такта.

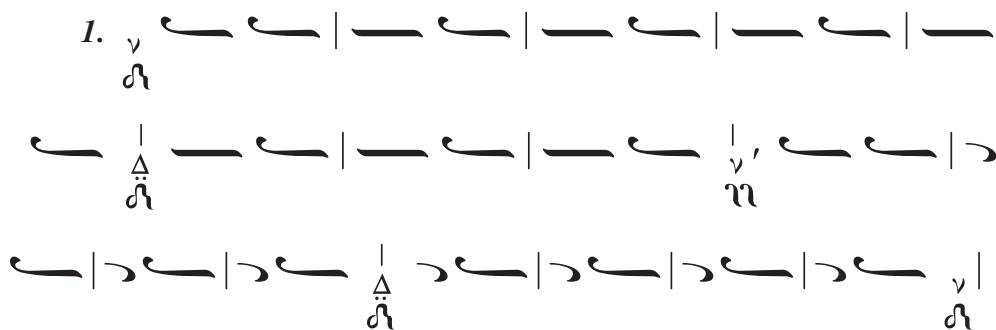
Равник означава понављање висине претходног тона, или именитеља.

Маленик означава подизање за једну стопу и изводи се чисто, без украса.

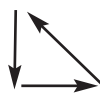
Повратник означава спуштање за једну стопу.

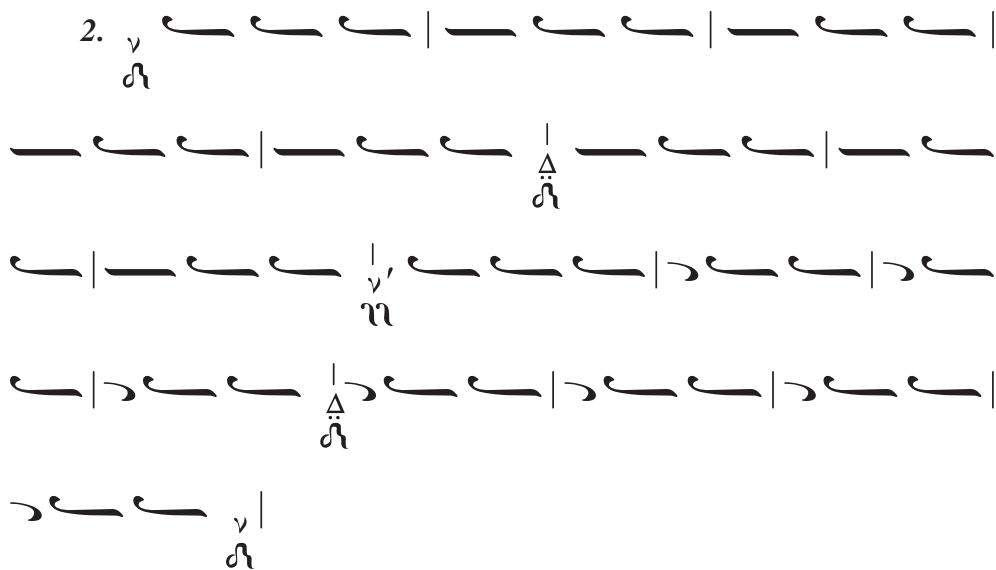
Дводелни такт

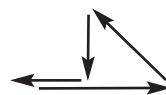
1.

Троделни такт

2.

Четвороделни такт

3. $\underset{\text{д}}{\overset{\vee}{\text{д}}}$ $\underset{\text{д}}{\overset{\Delta}{\text{д}}}$ $\underset{\text{д}}{\overset{\vee}{\text{д}}}$

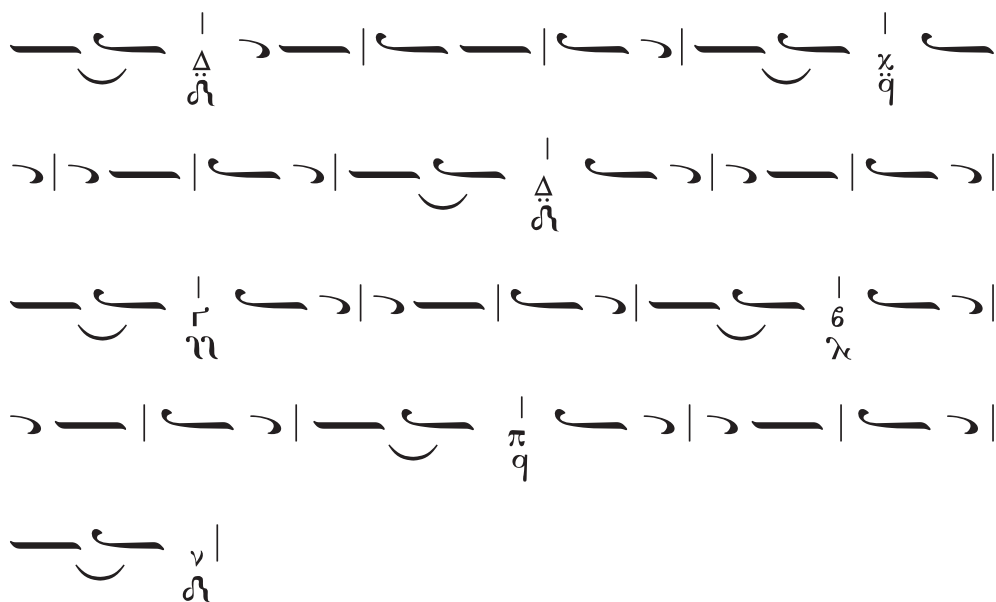
Лук спаја два суседна образа на истој висини. Они се певају повезано, као један тон са продуженим трајањем.

2-гелни йакиї

4. $\underset{\text{д}}{\overset{\vee}{\text{д}}}$ $\underset{\text{д}}{\overset{\vee}{\text{д}}}$

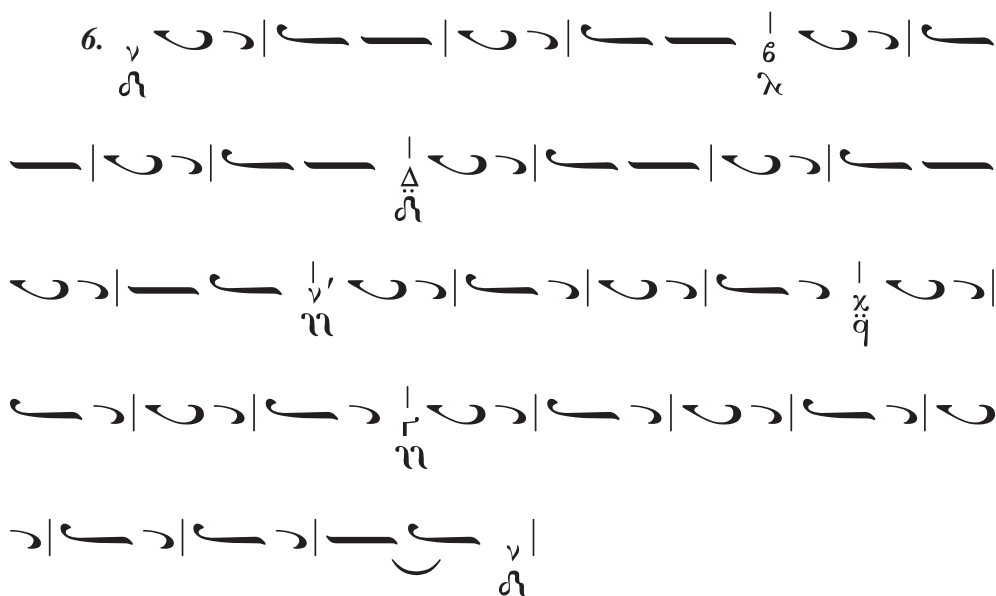
2-гелни йакиї

5. $\underset{\text{д}}{\overset{\vee}{\text{д}}}$ $\underset{\text{д}}{\overset{\vee}{\text{д}}}$

Лепетник је интервалски образ који, као и маленик, означава подизање за једну музичку стопу.

2-делни ѿакѿ

Везице , попут маленика и лепетника, означавају узлазни покрет за једну стопу навише. Изводе се мекано и везано, како са претходним,

тако и са наредним тоном, без прекида. Везице се увек певају са истим слогом који је имао образ пре њих.

2-гелни *йакӣ*

7. $\begin{array}{c} \vee \\ \text{а} \end{array}$

Поточник / означава исто што и два повратника, односно две стопе наниже једну за другом. Изводи се меко и повезано са претходним и наредним образом без прекида.

$$/ = \curvearrowright \curvearrowleft$$

3-гелни *йакӣ*

8. $\begin{array}{c} \vee \\ \text{а} \end{array}$

Ако је изнад поточника написана тактица, први тон наниже припада претходном, а други наредном такту.

$$\begin{array}{c} | \\ / \end{array} = \curvearrowright | \curvearrowleft$$

Потписивање интервалских образа

Често се у музичким текстовима срећу комбинације везица и маленика у два вида. У једном случају везице су написане испод маленика, а у другом изнад њега. Редослед читања образа зависи од смера у којем се креће мелодија.

У узлазном току мелодије чита се прво доњи образ.

Када се везице налазе изнад маленика, прво се чита маленик:

$$\overset{||}{\text{—}} = \text{—} \overset{||}{\text{—}}$$

2-делни $\bar{\text{шаки}}$

9. $\underset{\text{д}}{\vee}$

Када се везице налазе испод маленика, прво се читају везице:

$$\text{—} \underset{||}{\text{—}} = \overset{||}{\text{—}} \text{—}$$

3-делни $\bar{\text{шаки}}$

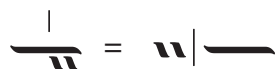
10. $\underset{\text{д}}{\vee}$

Када је изнад маленика написана тактица, везице припадају претходном, а маленик наредном такту.

Када је повратник записан испод било којег интервалског образа, чита се прво горња нота, а потом повратник

У силазном току мелодије чита се прво горњи образ.

4-гелни йақий

Паузе

Пауза означава добу коју не певамо.

Пауза 1 доба

Пауза 2 добе

Пауза 3 добе

2-гелни йѡкѡи

12. $\underset{\text{д}}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$ \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright |
 — \curvearrowright | — \curvearrowright | $\underset{\text{д}}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$ \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright |
 \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | $\underset{\text{д}}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$ |

3-гелни йѡкѡи

13. $\underset{\text{д}}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$ \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | $\underset{\text{д}}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$ | \curvearrowright |
 \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | $\underset{\text{д}}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$ |

4-гелни йѡкѡи

14. $\underset{\text{д}}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$ \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | — \curvearrowright | $\underset{\text{д}}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$ | \curvearrowright |
 \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | $\underset{\text{д}}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$ |

ОБРАЗИ СА РИТМИЧКОМ ВРЕДНОШЋУ

Сваки од интервалских образа, у својој основној вредности, има трајање једне ритмичке јединице која се зове **време**, односно *гоба*. Једини изузетак чини поточник, који се изводи као два тона један за другим, од којих је сваки за секунду нижи од претходног. Сваки од тонова садржаних у поточнику траје по једну добу.

Осим ових нотних знакова који одређују промену висине тона, византијска нотација се служи и једним бројем знакова којима се мењају нотне дужине.

То су следећи образи:

- а) образи који продужавају трајање тона
- б) образи који скраћују трајање тона
- в) мешовити ритмички образи

Образи који продужавају трајање тона

Ломник (κλάσμα)	↷	тон траје две добе
Тачка (ἀπλῆ)	·	продужава тон за једну добу
Двотачка (διπλῆ)	··	продужава тон за две добе
Тротачка (τριπλῆ)	···	продужава тон за три добе

Ови образи не представљају ниједан одређени тон, већ се бележе изнад или испод интервалских образа и повећавају њихове ритмичке вредности:

интервалски образ + ломник = 2 добе

интервалски образ + тачка = 2 добе

интервалски образ + двотачка = 3 добе, итд.

Ломник ↷ се пише изнад или испод интервалског образа и означава да тај тон траје две добе.

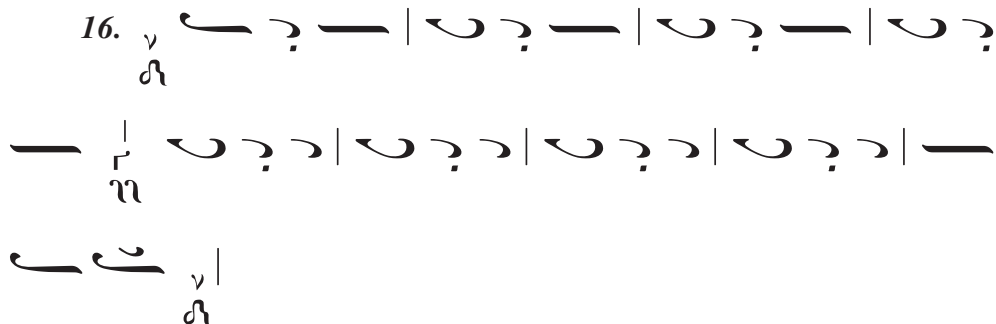
2-дели ѱакѝ

15. $\underset{\delta}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}} \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright \underset{\delta}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$

$\curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright | \curvearrowright \underset{\delta}{\underset{\gamma}{\curvearrowright}}$

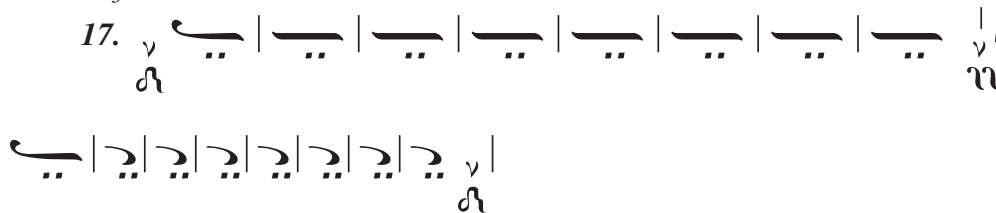
Тачка написана испод образа додаје тону још једну добу.

4-гелни йакӣ

16.

Испод интервалског образа може бити написано више тачака. Свака тачка додаје по једну добу, тако да тон увек траје једну добу више него што има тачака.

3-гелни йакӣ

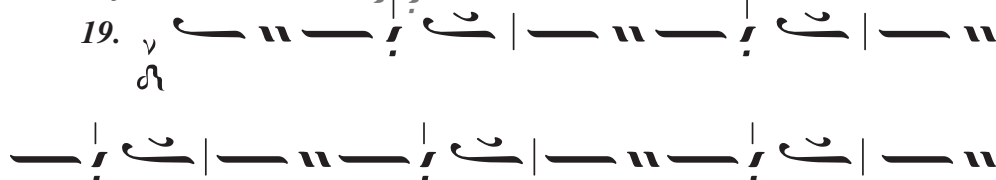
17.

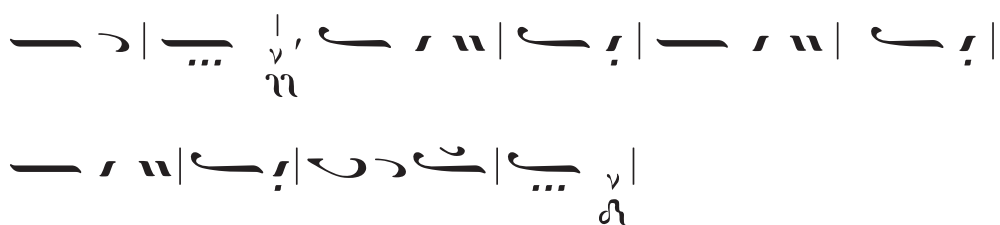
4-гелни йакӣ

18.

Тачка написана испод поточника продужава други тон.

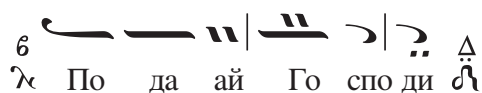
4-гелни йакӣ

19.

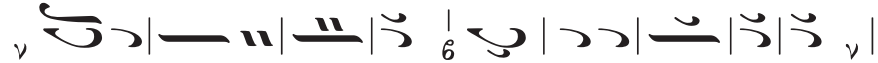
20. Проситељна јектенија

3-гелни ѿакѿи

У извесним случајевима маленик и лепетник служе као под-логе изнад којих се пишу други образи. Ако је изнад неког од ових нотних знакова написан равник или било који силазни образ, маленик и лепетник губе своју вредност:

 ђ Ми и ло ость ми ра љ жер твѡхва ле нї а ђ

 ђ И со дѡ ѡ хомъ тво имъ љ

 ђ И ма мы ко Го спо дѡ љ

 ђ Те бе е по о емъ љ Те бе бла го

 сло вимъ ђ Те бѣ бла го да ри имъ Го спо ди љ

 и мо лимъ Ти са Бо же нашъ ђ

Образи који скраћују трајање тона

Гобањ (γοργόν)	Г
Двоструки гобањ (δίγοργον)	ГГ
Троструки гобањ (триγοργον)	ГГГ

Гобањ Г се пише изнад или испод интервалског образа и означава да се та нота, заједно са претходном, скраћује за 1/2 добе.

2-гелни ѡакїѡ

24. ѡ ђ

2-делни ѿакѿ

25.

2-делни ѿакѿ

26.

2-делни ѿакѿ

27.

2-делни ѿакѿ

28.

2-делни ѿакт

29.

2-делни ѿакт

30.

4-делни ѿакт

31.

4-делни такт

32.

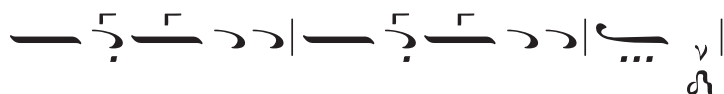
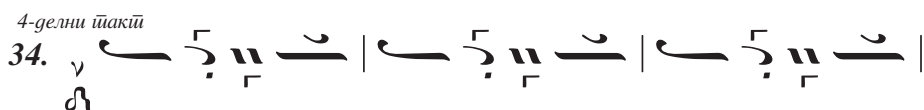

4-делни ѿакт

33.

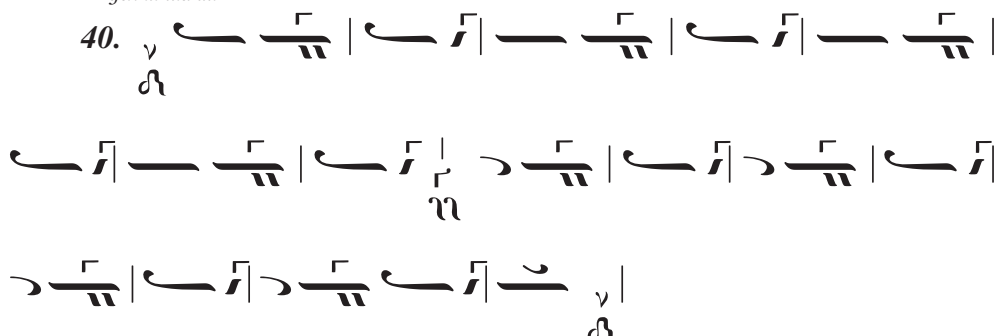

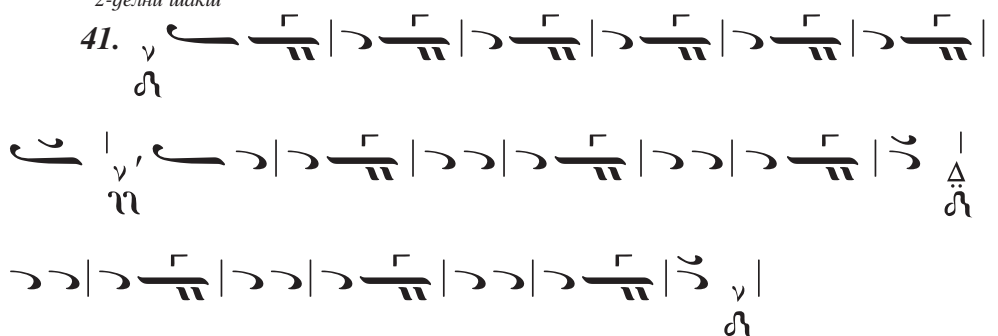
Када је гигањ написан изнад поточника, скраћује први од два силазна тона које нота садржи.

2-гелни йаки̇

40.

2-гелни йаки̇

41.

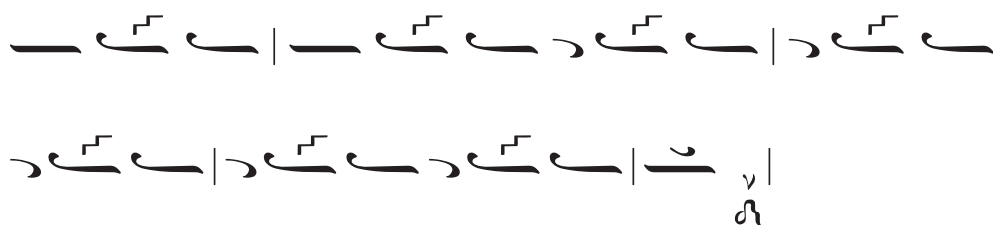
Пунктирани гивањ (гивањ с тачком) означава неједнаку ритмичку поделу, при чему се тачка бележи са оне стране са које се налази продужени тон. Пунктирани гивањ среће се у два вида:

- 1) када је тачка с леве стране гивња $\cdot\Gamma$ прва нота траје $\frac{3}{4}$ добе, а нота на којој је написан $\frac{1}{4}$.
- 2) када је тачка с десне стране гивња $\Gamma\cdot$ прва нота траје $\frac{1}{4}$ добе, а друга $\frac{3}{4}$.

Двоструки гивањ $\Gamma\Gamma$ пише се изнад друге у групи од три ноте. Све три ноте, претходна, она на којој је написан и наредна, трају по $\frac{1}{3}$ добе. На тај начин двоструки гивањ формира ритмички облик који се у европској музици зове *йриола*.

2-гелни йаки̇

42.

2-делни њакѝ

а) Ако су везице написане испод маленика, оба знака изводимо на истој доби са претходним образом:

$$\underset{\text{дл}}{\overset{\vee}{\curvearrowright}} \overset{\text{г}}{\parallel} \underset{\text{дл}}{\curvearrowright} \underset{\text{дл}}{\overset{\text{г}}{\parallel}} = \underset{\text{дл}}{\overset{\vee}{\curvearrowright}} \overset{\text{г}}{\parallel} \underset{\text{дл}}{\curvearrowright} \underset{\text{дл}}{\overset{\text{г}}{\parallel}}$$

Исти случај је и када је двоструки гѝбањ на поточнику:

$$\underset{\text{дл}}{\overset{\Delta}{\curvearrowright}} \overset{\text{г}}{\parallel} \underset{\text{дл}}{\curvearrowright} \underset{\text{дл}}{\overset{\text{г}}{\parallel}} = \underset{\text{дл}}{\overset{\Delta}{\curvearrowright}} \overset{\text{г}}{\parallel} \underset{\text{дл}}{\curvearrowright} \underset{\text{дл}}{\overset{\text{г}}{\parallel}} \quad \underset{\text{дл}}{\overset{\Delta}{\curvearrowright}} \overset{\text{г}}{\parallel} \underset{\text{дл}}{\curvearrowright} \underset{\text{дл}}{\overset{\text{г}}{\parallel}} = \underset{\text{дл}}{\overset{\Delta}{\curvearrowright}} \overset{\text{г}}{\parallel} \underset{\text{дл}}{\curvearrowright} \underset{\text{дл}}{\overset{\text{г}}{\parallel}}$$

2-делни њакѝ

б) Ако су везице написане изнад маленика, обе ноте изводе се на истој доби са следећим образом.

$$\underset{\text{дл}}{\overset{\vee}{\text{Г}}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \underset{\text{дл}}{\overset{\pi}{\text{Г}}} = \underset{\text{дл}}{\overset{\vee}{\text{Г}}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \underset{\text{дл}}{\overset{\pi}{\text{Г}}}$$

2-гелни њакѝ

45. $\underset{\text{дл}}{\overset{\vee}{\text{Г}}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} | \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} | \text{---} \underset{\text{дл}}{\overset{\Delta}{\text{Г}}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---}$
 $\text{---} | \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} | \overset{\vee}{\text{Г}} |$

46. Проситељна јектенија

2-гелни њакѝ

$\underset{\text{дл}}{\overset{\vee}{\text{Г}}} \text{---} \text{---} | \text{---} \text{---} | \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} | \overset{\vee}{\text{Г}}$
 дл Го спо ди по ми и и и и л8й дл

$\overset{6}{\text{л}} \text{---} \text{---} | \text{---} \text{---} | \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} | \text{---} \overset{6}{\text{л}}$
 л Го спо ди по ми и и и и л8й л

$\overset{\Delta}{\text{дл}} \text{---} \text{---} | \text{---} \text{---} | \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} | \text{---} \overset{\Delta}{\text{дл}}$
 дл Го спо ди по ми и и и и л8й дл

$\overset{\Delta}{\text{дл}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} | \text{---} \text{---} | \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} | \text{---} \overset{6}{\text{л}}$
 дл Го спо ди по ми и и и и л8й л

$\overset{\Delta}{\text{дл}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} | \text{---} \text{---} | \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} | \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} \text{---} \overset{\text{Г}}{\text{---}} | \overset{\vee}{\text{Г}}$
 дл Го спо ди по ми и и и и и и л8й дл

Пунктирани двоструки гигањ јавља се у три вида:

- 1) када се тачка налази с леве стране двоструког гигања $\cdot \text{ГГ}$ прва нота траје $\frac{1}{2}$ добе, а друга и трећа $\frac{1}{4}$.

- 2) када се тачка налази у средини двоструког гигања ГГ прва нота траје $\frac{1}{4}$, друга $\frac{1}{2}$, а трећа $\frac{1}{4}$ добе.

- 3) када се тачка налази с десне стране двоструког гигања $\text{ГГ} \cdot$ прва и друга нота трају $\frac{1}{4}$ добе, а трећа $\frac{1}{2}$ добе.

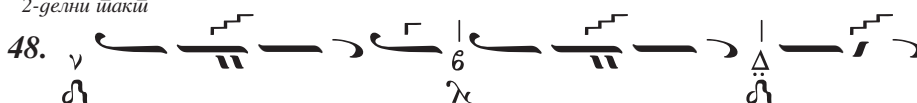

Троструки гигањ ГГГ пише се изнад друге у групи од четири ноте, а означава да свака од њих траје по $\frac{1}{4}$ добе.

2-гелни ѿактѝ

2-гелни ѿактѝ

Повисилице се увек бележе испод, а снизилице се пишу изнад интервалског образа којем се мења висина.

Знаци који се најчешће срећу у музичком тексту су следећи:

Снизилица

♭ ♮

Повисилица

♯ ♮

2-гелни ѿакѿи

52. $\underset{\text{♭}}{\underset{\text{♮}}{\gamma}}$

2-гелни ѿакѿи

53. $\underset{\text{♯}}{\underset{\text{♮}}{\pi}}$

Трајне повисилице и снизилице

Знаци који следе мењају висину сваке наредне ноте на истој висини, све до њеног разрешења:

Трајна повисилица

♮

пише се на Γα, повишава Βου

Трајна снизилица

♭

пише се на Кε, снижава Ζω

2-гелни ѿакѿи

54. $\underset{\text{♮}}{\underset{\text{♭}}{\gamma}}$

КОМБИНОВАНИ ЗНАЦИ ЗА ВЕЋЕ ИНТЕРВАЛЕ

Међу набројаним интервалским образима (*види сџр. 45*) нема нотних знакова који означавају све скокове. Неумско нотно писмо разликује више образа којима се бележи лествично кретање, а од скокова засебне знаке имају само терца (скок за две стопе) и квинта (скок за четири стопе). Остали интервали добијају се комбиновањем основних интервалских образа.

Старији теоријски приручници деле музичке знаке у две категорије. Већи број нотних знакова могу бити самостално написани. Стога се они називају *џела*, док се они образи који не могу стајати без ослонаца називају *духови*. Једина два од интервалских знакова који спадају у категорију *духова* су *везник* и *висовка*.

Већ је било речи о маленику и лепетнику који се пишу као подлога другим интервалским образима (*види сџр. 55*). Ова два знака се још користе као ослонац за *везник* (*скок за две сџоје навише*) и *висовку* (*скок за четири сџоје навише*).

Правило за градњу интервала већих од степена помоћу *везника* и *висовке* ослоњене на неко *џело* је следеће:

Интервалска вредност тела се поништава ако се дух налази са његове десне стране.

Једноставније речено, вредност узлазног интервала се лако и брзо препознаје ако на првом месту констатујемо да ли су *везник* или *висовка* написани с десне стране *џела*. Ако јесу, сабирају се вредности образа написаних изнад тела. Ако с десне стране тела нема духа (дух још може бити забележен на средини или с леве стране тела), збиру додајемо и вредност тела.

Сви комбиновани знаци за скокове имају карактеристике оног знака који им служи као ослонац.

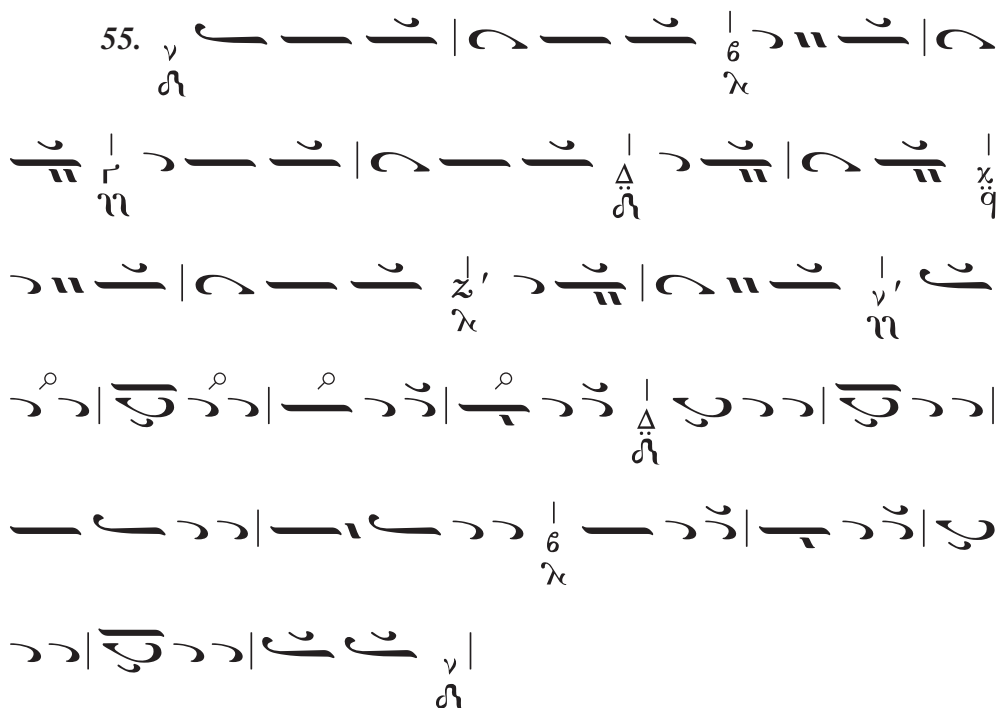
Узлазни

Силазни

	скок за 2 стопе	
	скок за 3 стопе	
	скок за 4 стопе	
	скок за 5 стопа	
	скок за 6 стопа	
	скок за 7 стопа	
	скок за 8 стопа	
	скок за 9 стопа	
	скок за 10 стопа	
	скок за 11 стопа	
	скок за 12 стопа	

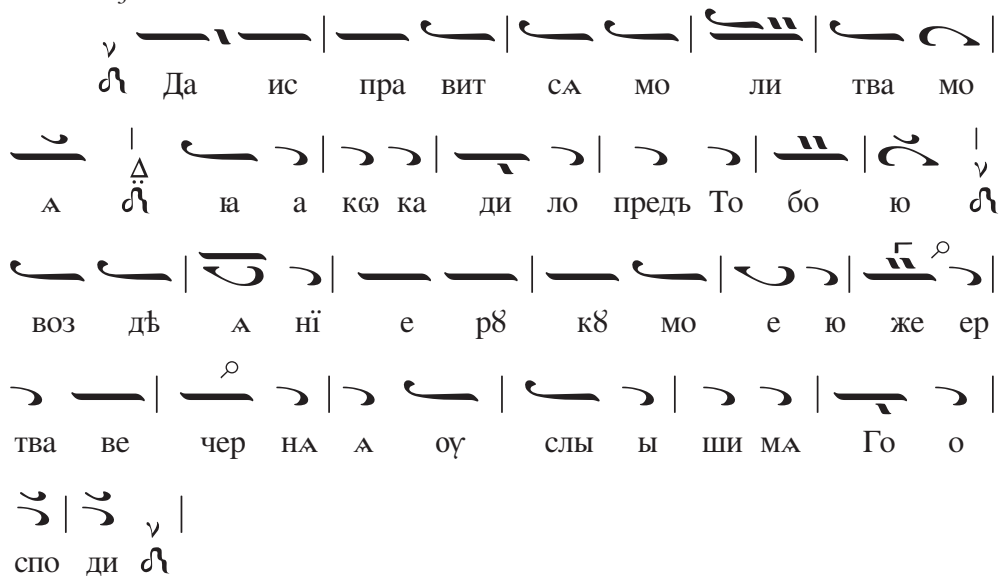
Терца — скок за две стопе

4-гелни йакиї

55.

56. Да исправитсја

2-гелни йакиї

Да ис пра вит са мо ли тва мо
 а ља а кѡ ка ди ло предъ То бо ю
 воз дѣ а нї е рѡ кѡ мо е ю же ер
 тва ве чер на а оу слы ы ши ма Го о
 спо ди

Поступни спусник

Посебну пажњу треба обратити на интервалски образ који се веома често среће у музичким текстовима, а назива се поступни спусник . Овај музички знак представља једну подврсту спусника.

Ако спусник, као што смо видели, представља скок за терцу наниже, поступни спусник, како му само име сугерише, означава терцу наниже, али са прелазницом.

То значи да ако у некој мелодији после тона Воу следи поступни спусник, значи да је следећи тон Нη. Интервал Воу — Нη ћемо, међутим, отпевати поступно Воу — (Па) — Нη, при чему се време потребно за извођење прелазнице (тон Па) одузима од трајања претходног тона (Воу).

57. Возшел јеси на крест

2-гелни ѿакѿ

 Воз шель е си на Крестъ І и сѡ ѡ се

 сниз ше дый с'не бе се при шель е си на

 смерть жи во те без смерт ный к'сѡ ѡ щимъ во

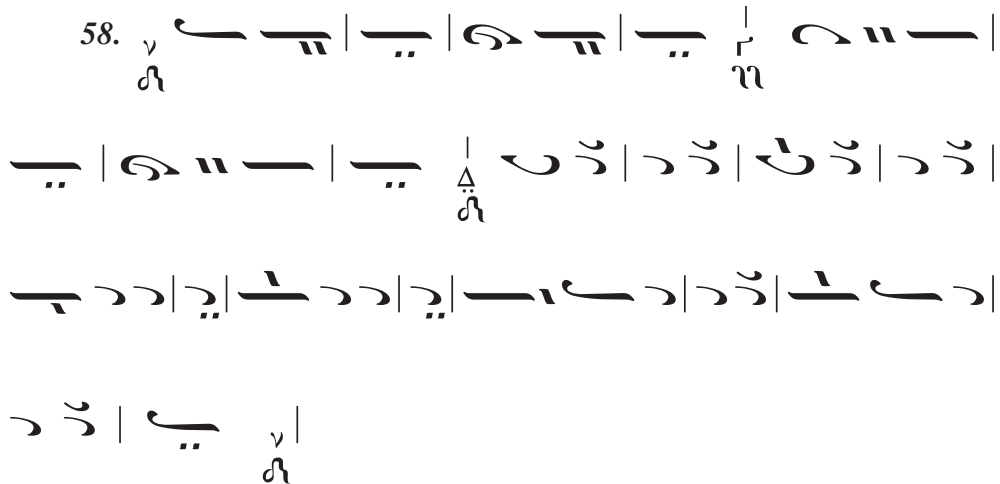

 тьмѣ свѣтъ ис тин ный к'пад шимъ всѣ ѣхъ Вос

 кре се ні е про свѣ ще ні е и Спа а

 се нашъ сла ва Те бѣ ѡ

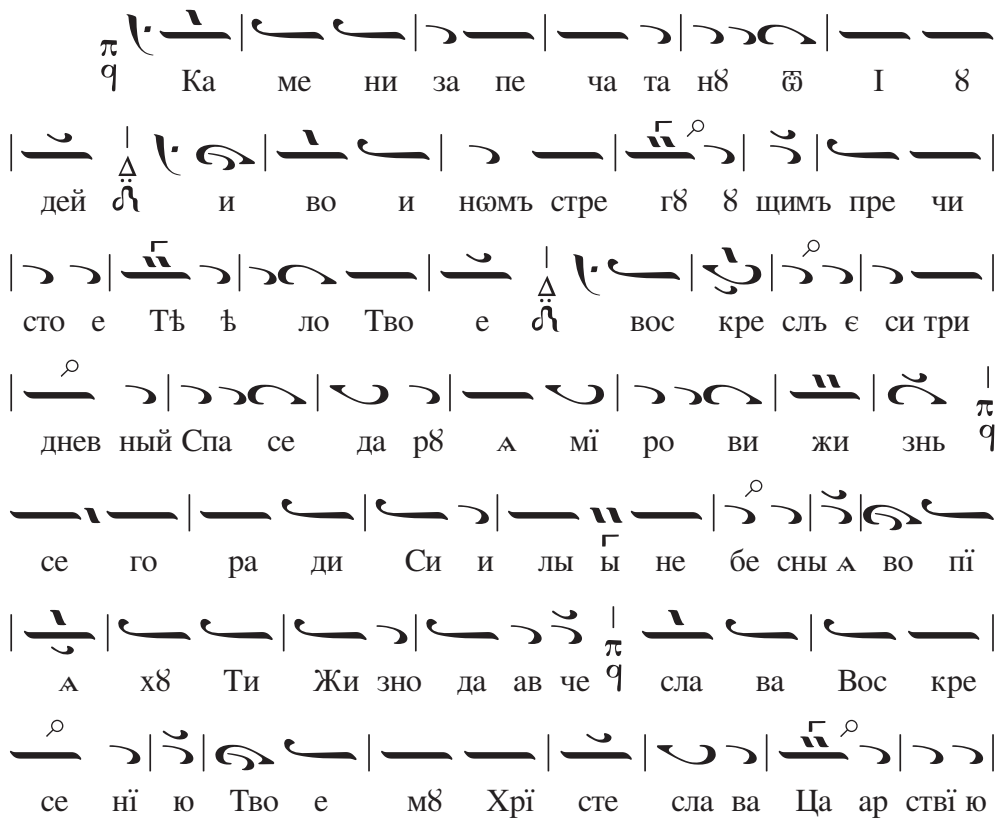
Кварта — скок за три стопе

3-гелни ѿакїѿ

58.

59. Камени запечатану

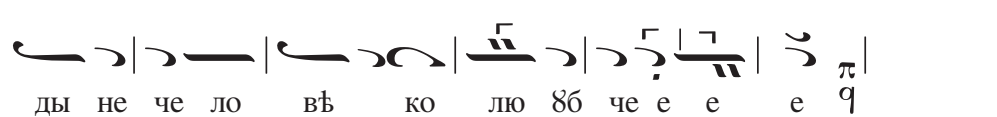
2-гелни ѿакїѿ

Ка ме ни за пе ча та нѣ ѿ I ѣ
 дей и во и нѣмъ стре гѣ ѣ щимъ пре чи
 сто е Тѣ ѣ ло Тво е вос кре слъ е си три
 днев ный Спа се да рѣ а мї ро ви жи знь
 се го ра ди Си и лы ѣ не бе сны а во пї
 а хѣ Ти Жи зно да ав че сла ва Вос кре
 се нї ю Тво е мѣ Хрї сте сла ва Ца ар ствї ю

 Тво е мѢ Δ сла ва смо тре ні ю Тво е мѢ е

 ды не че ло вѢ ко лю ѡб че е е е π

Квинта — скок за четири стопе

2-делни йакиї

60. γ Δ

 χ η

 λ λ

 ν ν

 ρ ρ

 σ σ π η

 γ δ

61. Благослови душе моја Господа

2-делни йакиї

 δ Сла а ва От цѢ и Сы ы нѢ и Сва

то мѡ дѡ хѡ ѡ и ны нѣ и при и снѡ и

во вѣ ки вѣ кѡвѣ а минь ѡ

Бла го сло ви дѡ ше мо а Го спо да ѡ

и вса внѡ тре на а мо а ѡ И ма Сва то о

е е го ѡ бла го сло венъ е си Го спо

ди и и ѡ

Секста — скок за пет стопа

4-гелни ѡакѡи

62.

63. Господи возвах

2-делни ѿакѿ

Го спо ди воз звахъ к'Те бѣ оу слы ши ма оу
 слы ши и ма Го спо ди Го спо ди воз звахъ к'Те
 бѣ оу слы ши ма вон ми гла а сѣ мо ле ні і
 а мо е гѣ вне гда воз зва ти ми к'Те бѣ
 оу слы ы ши ма Го о спо ди

Септима — скок за шест стопа

4-делни ѿакѿ

64.

The musical score consists of six lines of Neumatic notation. The first line begins with a clef and a 6/8 time signature. The notation uses various rhythmic symbols such as vertical lines, horizontal lines, and curved lines to represent notes and rests. The second line features a 6/8 time signature. The third line features a 6/8 time signature. The fourth line features a 9/8 time signature. The fifth line continues the notation. The sixth line ends with a clef and a 9/8 time signature.

67. Васкрсна стихира

2-гелни ѿакїѿ

The musical score for the Easter Stichira consists of five lines of Neumatic notation with Latin lyrics underneath. The notation includes various rhythmic symbols and clefs. The lyrics are:

 Сла ва Те бѣ ѿ Хрї сте Спа се Сы не Бо

 о жїѿ є ди но род ный ѿ при гво зди вїѿ са

 на кре стѣ ѿ и Вос кре сїѿ из' гро о ба три

 дне венѣ ѿ

Образи музичког израза — украси

Поред интервалских и ритмичких образа, изузетно важну групу нотних знакова представљају *украси*. Они воде порекло од старих *хирономијских* знакова. Данас, *образи музичког израза* или *украси* представљају извесне, веће или мање мелодијске моделе од неколико тонова, који се „додају“ основној мелодијској линији, најчешће на наглашеним деловима такта. Они оживљавају, украшавају или чине изразитијим мелодијски облик, а нарочито су карактеристични за широке мелодије попут херувимских или причесних песама.

То су следећи образи:

Лепетник (πεταστή)	
Бременик (βαρεῖα)	
Избраник (ψηφιστόν)	
Талас (ὄμαλόν)	
Трусница (ἀντικένομα)	
Спојница (ἕτερον)	

Лепетник, бременик, избраник и талас користе се да назначе одређене мелодијске акценте. Трусница и спојница нису увек везане за мелодијски акценат, али такође украшавају тонове испод којих су написане.

У пракси, појци изводе ове знакове на веома различите начине. Стога и објашњења која следе треба схватити више као неке од могућих начина. Сваки учитељ може дати потпуно другачију интерпретацију. Украси су толико уобичајен део појања, да их појци често користе чак и на оним местима на којим нису записани у музичком тексту.

Лепетник је већ познати знак. Означава подизање мелодије за један степен, али за разлику од маленика на њему правимо мали украс на самом почетку тона. Лепетник се изводи на следећи начин: сам образ означава подизање за једну музичку стопу. Глас се пење до назначене висине, после чега се пева украс у којем се глас накратко диже до следећег ступња, а потом се враћа. Украс се не изводи као скуп више раздвојених тонова, већ као омање лепршање једног тона. Већина појаца украс пева као синкопу.

$$\pi_q \text{ } = \pi_q \text{ } = \pi_q \text{ }$$

Ако је лепетник написан са ломником, тада се украс пева на крају прве добе.

$$\pi_q \text{ } = \pi_q \text{ } = \pi_q \text{ }$$

Бременик је графички исти образ који се користи за паузу. Он наглашава ноту која следи. Образ после бременика може бити на истој висини као претходни или нижи. Осим у случајевима када се песма изводи у брзом темпу, образ после бременика пева се са украсом навише на крају основног тона, да би се нагласио силазак на следећу ноту.

$$\Delta_q \text{ } = \Delta_q \text{ } \quad \Delta_q \text{ } = \Delta_q \text{ }$$

Понекад се на последњој половини ударца претходног образа, направи украс навише, ради истог ефекта.

$$\underset{\Delta}{\underset{\text{д}}{\text{а}}} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} = \underset{\Delta}{\underset{\text{д}}{\text{а}}} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$$

Избраник се пише испод интервалског образа после којег следе макар две силазне ноте. Акцентује и украшава образ испод којег је написан, почевши од тона испод оног који је означен знаком, а затим се брзо подиже до записане висине са јасним акцентом. Украс се може отпевати на још један, сложенији начин почевши од тона изнад вредности нотног знака и затим се спушта на записани тон. Ако наредне силазне ноте носе исти слог текста, тада избраник делује и на њих, означавајући да се та силазна деоница пева мекано, без акцента или било каквог наглашавања. Ако пак, наредни силазни образи имају нови слог, наглашавају се у складу са смислом текста. Ако је због акцента у тексту, на пример, наглашен следећи тон, избраник само украшава тон на којем се налази.

$$\underset{\text{q}}{\text{x}} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} = \underset{\text{q}}{\text{x}} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} = \underset{\text{q}}{\text{x}} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$$

$$\underset{\text{q}}{\text{x}} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} = \underset{\text{q}}{\text{x}} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$$

Талас се обично пише испод равника или маленика, или пак испод два образа на истој висини. Означава да нотни знак испод којег је написан, или два знака који су њиме везани треба певати са украсом. И овај украс појци изводе на различите начине. Штавише, можемо рећи да га један те исти појац неће увек отпевати на исти начин. Некада ће то бити украс који подсећа на благо таласање гласа. Некада ће то бити грлени покрет гласа навише.

$$\underset{\Delta}{\underset{\text{д}}{\text{а}}} \text{—} \text{—} \text{—} = \underset{\Delta}{\underset{\text{д}}{\text{а}}} \text{—} \text{—} \text{—} = \underset{\Delta}{\underset{\text{д}}{\text{а}}} \text{—} \text{—} \text{—}$$

